

Er der brug for en ny *fortælling*?

RSS-abonnement i iGoogle:

Klim og klima

Artiklen til print:

**Tekst og billeder: Bjørn Andersen (med
bistand af Jens Juel)**

---

1 Anledningen til dette nummer af [holberg.nu](#) er at *Niels Klim* - Holberg's utopiske rejseroman - udsendes på et ajourført dansk senere i 2012. At det sker er mægtig fint. Om Holberg's *Klim* så vil *rykke* endnu engang - desårsag - vil vise sig.

Holberg udsendte i sin tid *Niels Klim* ikke i København ... eller på sit hovedsprog, dansk ... men i *Leipzig* og på *latin*; dét havde fader Holberg imidlertid et par grunde til; han ville have bogen ud *internationalt* - og dengang udtrykte *man* sig lige så meget eller lige så ubesværet på latin, som man i dag gør på engelsk. For det andet ville han *undgå* at den kongelige danske *censur* forsinkede udgivelsen, muligvis forhindrede at den overhovedet kom ud. ... Vi har en stor af forklaringen fra Holberg selv og har gættet os til resten, se nærmere i 3' latinske levnedsbrev (Kragelund's udgave bd. 2, s. 404 ff).

Efter en tid kom bogen på dansk alligevel, først i en hurtig piratisk oversættelse uden om alt og alle, måske også uden om Holberg - så, efter en del år - i skæbneåret 1789 - i en udmærket bearbejdning ved Jens Baggesen med illustrationer af Jens Juel, Nikolai Abildgaard og kobberstikker Johann Friderich Clemens. Bearbejdningen var på sine steder ikke en direkte oversættelse, men en friere bearbejdning - og dén er siden blevet rettet op på forskellig vis af sprogkyndige.

Maleren og forfatteren Hans Scherfig udgav meget senere en anden charmerende bearbejdning, denne gang i en tegnet og genfortalt version. Det skete i 1955-1956 i den Moskva-kommunistiske avis *Land og Folk* og var på grund af tidens ortodoksi ... på begge sider af *tæppet* ... et oplivende moment. Senere er Scherfig's version udkommet i bogform, og dét ikke bare én eller to gange, men hele fire i perioden fra 1961 til 2005.

Da Thomas Bredsdorff for nogle år siden stod for en ny udgave på dansk (på Gyldendal [2005]) brugte han Baggesen's bearbejdning fordi den havde opnået en

særlig litterær og historisk status og fordi den - som nævnt - var blevet korrigeret for sproglige skævheder. Bredsdorff's kommentarer til bogen kan meget anbefales ... Holberg var - med dem - på én gang Enevældens trofaste støtte, men også den der var tolerant over for forskellige livsanskuelser og som var stærkt kritisk over for den traditionelle undertrykkelse af kvinderne.

I 1970'erne udkom der endnu en oversættelse, denne gang ved latinlektor Aage Kragelund; den var forsynet med nyttige sproglige kommentarer og litterære bemærkninger. Én af Kragelund's forcer var at han påviste de mange former for inspiration som Holberg havde fået fra klassisk litteratur, dvs litteratur fra antikken. En anden god ting - for dem der har haft en smule latin eller mere - er at hans udgave er sat op med den originale tekst til venstre og den danske oversættelse lige overfor således at det er ret nemt at følge med ... eller hvorfor ikke: at prøve selv? Inden Kragelund udgav *Niels Klim* havde han udgivet en bog om Holberg som citatkunstner og desuden - i 3 bind - Holberg's latinske levnedsbreve ... også her med originalen til venstre etc ... Da jeg første gang læste *dem*, måtte jeg både smile og lé ... for hér oplevede jeg en frisk Holberg, og det er netop dét der er styrken ved at bearbejde klassikerne, at de kan blive helt *friske* ... også selv om de - i sagens natur - ikke så godt kan blive *moderne*. Men formålet med en klassiker**bearbejdelse** er vel heller ikke at få gamlingerne maskéret som nye, men at få os 'nye' til at opleve 'de gamle' på rimelige vilkår?

Niels Klim på vej i det underjordiske. Illustrationen er af Juel & Clemens og stammer fra 1789, så det er ikke én Holberg selv har set. Abildgaard havde først forsøgt sig med en 'fræk' udgave hvor der indgik en sukkerkringle der - som en ekstra drabant - 'duplikerede' Klim ... dvs i stedet for originalens aflange brød der i Bergen blev betegnet *bolken*. Sukkerkringleversionen blev imidlertid droppet, ikke af den kongelige censur, men af udgiverne og i en måske overdreven respekt for fader Holberg? Se nærmere i Billeskov Jansen's Klim-udgave (*Ludvig Holberg Værker i Tolv Bind*, bd. IX, over for s. 233; se evt også Kragelund's udgave bd. 1, s. 22-23).

Hvorfor kaldte Holberg mon Niels Klim *Klim*? Det præcise svar kendes ikke, men vi véd at navnet *Klim* allerede spøjte i *Peder Paars*, se <http://holbergordbog.dk/ordbog?query=klim&search=Klim>.

Billeskov Jansen - som stammede fra Thisted i Thy - har skrevet at Holberg kan have hentet navnet fra en boghandler og klokker i Bergen; 'det besynderlige er' - skrev Billeskov - at klokkerens far omkring 1636 har været præst i landsbyen Klim, ikke så langt fra Fjerritslev (se *Ludvig Holberg Værker i Tolv Bind*, bd. IX, over for s. 121).

Sidst, men ikke mindst, har Kaspar Rostrup omsat den klimske roman til et forrygende stykke teater med Frits Helmuth som Klim med folkekor og det hele i baggrunden ... også til et tv-teater som engang imellem genudsendes af DR men som i øvrigt kan findes på *Bonanza*.

2 Der er meget at hente i *Niels Klim*; den er et livligt pust fra engang for længe siden; den er morsom og satirisk - omend ikke så *satyrisk* at det gjorde noget.

Holberg's bedste komedier blev skrevet i 1720'erne med henblik på teatret i Lille Grønnegade ... - men teatret gik efterhånden ikke så godt, det blev slået ud af badutspringere og stærke mænd på Fælleden - og måtte til sidst lukke helt ned; så fulgte Københavns katastrofale brand i 1728, der var udløst af en grødkedel i et baghus, men som skyldtes at *alt* var proppet sammen for at give plads til et vildtvoksende, bymæssigt vokseværk - og endelig indførte den fjerde Frederik af religiøse grunde, måske snarere af privat-religiøse, et teaterforbud der ikke alene gjaldt ham selv og hans familje, men hele kongeriget ... og kom til at gælde også i hans efterfølgers tid.

Da det pietistiske, religiøst fundamentalistiske, forbud omsider blev hævet efter Christian 6's død stod Holberg ikke hvor han havde stået i 1720'ernes hidsige begyndelse, men et *noget* andet 'sted'. Det var ikke længere *Kandestøberen*, *Jeppe*, *Mascarade* og de andre der var i fokus ... så da han på sine ældre dage skrev endnu en håndfuld komedier sammen, så var de hverken særlig livfulde eller synderlig provokerende, det endte med et knasende tørt forstandsteater der ikke kunne få den mindste kat til at gø, heller ikke - *slet ikke* - når meningen var *god* nok og når forfatteren prædikede at man skulle gå ad den dér *gyldne middelvej* ... og lade være med at skeje ud.

3 Holberg brugte sine skrifter - også sine tidlige komedier, til at afprøve forskellige 'positioner'; fx havde han engang gjort en håndværksmester, en kandestøber, til borgmester og tilsvarende havde han tryllet en fæstebonde om til herremand for at 'undersøge' eller måske snarere for at *demonstrere* hvad han havde fundet ud af som logerende hos sukkerkringlebagerens i en sidegade til Købmagergade. Nemlig hvad der skete når en amatør blev borgmester eller en drukkenbolt herremand; den ene faldt igennem og måtte hjælpes af avekåterne, den anden blev 'reinkarneret' og fremtrådte fyrgigt som brunstig tyran.

Holberg var ikke demokrat - det er der ikke den mindste evidens for - for tiden var ikke til det, men selv om Holberg i tre-fire henseender var ikke blot fremsynet, men *særdeles* fremsynet, så var han dog solidt forankret i tidens tænkemåde, både i politisk og i økonomisk henseende.

I 1729 slog Holberg sin politiske grundposition grundigt fast både for sig selv og for sine omgivelser - dét gjorde han i det politologiske værk *Danmarks og Norges Beskrivelse* hvor han u-misforståeligt erklærede sig som ikke-demokrat og *for* Enevælden, vel at bemærke for Frederik 4's særlige udgave af den, se nærmere i:

Holberg's moralsk-politiske bundlinje (<http://holberg.nu/325.htm>).

Holberg udviklede sig efter 1729 stadig, men fastholdt sin politiske grundopfattelse uden slinger i dansen; han skrev adskillige historiske værker, ofte med vægt på at *formidle* sit stof og sine overvejelser til et bredere publikum - *på dansk*; han skrev moralske værker - *moralpolitiske værker* - og så skrev han *Niels Klim* der udkom i 1741 (2' forøgede 1745). Inspirationen havde Holberg for en stor del hentet i den klassiske litteratur, men også direkte eller indirekte fra forfattere som

- Thomas More [1477-1535] (*Utopia*, se mulighederne på Gutenberg: <http://www.gutenberg.org/ebooks/2130>)

- Daniel Defoe [1660-1731] (*Robinson Crusoe*, se: <http://www.gutenberg.org/ebooks/521>)

- Jonathan Swift [1667-1745] (*'Gulliver's Travels'*, Gutenberg: <http://www.gutenberg.org/ebooks/829>),

- og fra den tyske jeuiterpræst Jacob Bidermann [1578-1639] der havde skrevet det latinske værk *Utopia* som Holberg havde øst af med begge hænder i sin komedie om *Jeppe* [jf norske Gunnar Sivertsen's undersøgelse desangående].

I *Beskrivelse* fra 1729 (og senere i sine danske epistler) viste Holberg - hvad der er temmelig interessant i relation til *Klim* - at han energisk havde fulgt Hans Egede's rejse til Grønland og at han havde læst samme Egede's beskrivelse af eskimoerne og deres levevis. Derved havde Holberg fået vigtige informationer om et naturfolk, der nok havde været i berøring med Europæerne, men som - indtil Egede - havde kunnet leve deres eget liv på en måde der var ganske anderledes end det moderne civiliserede liv i storbyerne København og Bergen.

4 Holberg flyttede sig i sine modne år, ikke ved at ændre grundposition, men *mentalt* ved at skaffe sig og ved at indarbejde flere og flere informationer. Han læste en mængde historiske værker (det fremgår fx af hans *Heltehistorier* og hans *Heltindehistorier*) og han fulgte grundigt med i tidens omfattende rejselitteratur, men han holdt fuldstændig op med selv at rejse ... dvs bortset fra når han rejste på sommerophold på Sjælland, først til Brorupgaard (ved Havrebjerg uden for Slagelse) som han købte i 1740 og så til Tersløsegaard (tæt på Dianalund) som han købte i 1745.

Holberg havde selv rejst temmelig meget i sine yngre dage - og rejserne havde været meget forskellige og givet ham mange oplevelser og erfaringer. Først var han flygtet til det hollandske hvad der ikke var nogen succes - og som tømte hans beskedne pung. Så rejste han sammen med Christian Brix - og for dennes penge - til England hvor han blev i små 2 år hvor han læste på biblioteket og hvor han spillede fløjte i resten af tiden. Nogle måneder efter hjemkomsten var han ansat som rejseledsager for en ung mand af de bedre bemidlede på en kort tur til Tyskland ... Senere tog han med et legat i ryggen og en stilling *på hånden* - på en længere fod- og flodrejse gennem Europa til Paris og Rom hvor han konverserede, sugede til sig og *læste* ... og endelig tog han - godt placeret i en stilling på Universitetet - afsted på endnu en rejse til Paris for at genopleve og for - om muligt, men forgæves - at sælge et par af sine komedier.

Tilbage i København fortrængte Holberg i 1730'erne og frem *tilsyneladende* hvorfor han i sin tid var rejst ud og hvad han havde fået ud af sine rejser og han nåede - på sine gamle dage - til at 'man' i det store og hele skulle blive hjemme og skaffe sig sin horisont dér ... det blev én af de vigtigste af hans begrundelser for at investere sin formue i at revitalisere det kongelige akademi der var placeret på god afstand af det stift formalistiske universitet i København, men som dog ikke lå længere væk end i Sorø:

'The Soroe School of Economics'® so to speak.

På dette sted kan ® betyde *royal*.

5 Holberg fik sig en kollega i København, ikke én han svingede godt med, men én der havde stor kulturel og politisk indflydelse i den pietistiske periode og som - formentlig - modarbejdede ham både direkte og indirekte: Erik Pontoppidan [1698-1764]. Pontoppidan havde været hofpræst for Christian 6' [1735], blev professor i teologi [1738] og siden biskop i Bergen [1747]. Pontoppidan var én af fædrene til *konfirmationen* [1736] der havde til formål at få styr på ungdommen - men han blev også den energiske grundlægger af *Den Danske Atlas* [1' bind udkom i 1763]. Måske han var en mand der delte vandene?

Når Pontoppidan nævnes hér er det mest på grund af hans roman fra 1742-1743 *Menoza, en asiatisk Prins, som drog Verden rundt og søgte Kristne* (I—III), der må være skrevet nogenlunde samtidig med at Holberg skrev *Niels Klim*. Ifølge Georg Brandes var præsterne Bluhme og Pontoppidan engageret i et forsøg på at få skubbet *Niels Klim* i afgrunden, se sidst i Brandes' Holberg-portræt fra 1884 (se: <http://bjoerna.dk/Holberg/Brandes-1884.pdf> ... omkring s. 132). Litteraturforskeren Julius Paludan udgav i 1878 en disputats med titlen *Om Holbergs Niels Klim, med særligt Hensyn til tidligere Satirer i Form af opdigtede og vidunderlige Reiser*. Heri findes en sammenfattende beskrivelse:

Menoza er en religiøs Roman, kun leilighedsvis satirisk, og gaar ud paa at vise Christendommens samtidige Stilling i de europæiske Hovedlande, samt polemisere mod Jøder, Mahomedanere og alle ikke lutherske Confessioner, og det i en ganske anderledes skrap orthodox Stil end Holbergs' Epistler af tilsvarende Indhold. Paa den anden Side er den stærkt præget af Pietismen, som er Holberg saa meget imod [s. 311].

Om Julius Paludan skal her kun siges at han flere gange stod i stærk opposition til Brandes og brandesianerne - og at han var dén der løb med 'Brandes' professorat i 1892 (se nærmere i litteraturhistorierne og i *Dansk Biografisk Leksikon*; 3' udgave kan findes på internettet til fri afbenyttelse via <http://www.denstoredanske.dk/>).

Anledningen

6 Anledningen til dette *nummer* er 'relanceringen' af *Niels Klim*, men den dybere baggrund er at 'vi' står midt i en alvorlig samfundsmæssig krise - og at de midler 'vi' i vores del af Verden griber til måske ikke er så gode som 'vi' drømmer om. Måske er de endda med et moderne udtryk; *kontraproduktive*?

Der er en *finansiell* krise, der er en *strukturel* krise, der er en *økologisk* krise, der er en *klimakrise* og så er der betydelige problemer med at nå til enighed om hvad der skal gøres for at tackle de forskellige kriser - de materielle kriser har *bevidsthedsmæssige og politiske konsekvenser* - og omvendt.

Har 'Holberg' noget at noget at bidrage med? Kan man finde noget relevant i hans værker? Har Holberg-forskningen og den holbergske dramatik noget at bidrage med? Eller skal 'vi' bevæge os i **en anden retning?**

Et hurtigt svar kunne være at det ... selv sagt? ... *må* være det rene tidsspilde at kaste sig ud i en sådan overvejelse ... for Holberg levede i en ganske anden tid - og 1700-tallet ligger så langt tilbage at det kan være lige meget ...

Et sådant hurtigt svar har meget for sig ... De nuværende samfundsøkonomiske omstændigheder er *helt* forskellige fra dem der fandtes på Holberg's tid. Dén gang var det store flertal fæstebønder, karle og piger osv. Samfundets magt lå ikke hos folket, men lå hos en enevældig Konge der samarbejdede med en embedsstand og med et borgerskab der både voksede i økonomisk og social betydning og som optrådte med stor selvsikkerhed, men som dog ikke sad med 'magten'.

I slutningen af 1700-tallet og op gennem 1800-tallet skiftede samfundet grundlæggende karakter, ikke kun i én henseende, men i flere henseender: økonomisk, socialt, videnskabeligt, bevidsthedsmæssigt og politisk. Der var ikke tale om små, ubetydelige skift, men om hvad man kunne kalde et *paradigmeskift* eller et *spring* fra det ene til det andet, meget af det *forrige* blev forkastet i og med at det nye blev '*standard*'.

Holberg var vitterlig meget fremsynet ... i nogle henseender, men han forudsé ikke at landbrugssamfundet i dén grad ville skifte karakter, og at bønderne og deres parti - for en tid - både måtte og ville gribe den politiske magt. Han havde heller ikke mulighed for at gennemskue et meget alvorligt landbrugsproblem, kvægpesten.

Kvægpesten ramte det danske landbrug ufatteligt hårdt i dén tid hvor Holberg købte sin første herregård - Brorupgaard - og hvor han akkurat tog tilløb til den næste - Tersløsegaard. Han forkastede nogle meget udbredte men naive forklaringer, han forkastede idéen om at den gode Gud ville straffe Menneskene ... han anbefalede at man tog forskellige praktiske forholdsregler, ikke for at løse problemet, men for at mindske dets konsekvenser ... han kunne ikke forklare sygdommens årsager, hvad han *indrømmede* explicit.

Det sidste - indrømmelsen - er af betydning når man vil beskrive og vurdere Holberg's tackling af problemet; det ville være uhistorisk at forkaste ham fordi han ikke kunne løse dette problem selv om det var et problem af stor samfundsøkonomisk og eksportmæssig betydning; men på den anden side må man konstatere at Holberg var nået til **grænsen** for hvad man kunne når man havde *hans* udgangspunkt. For at komme videre og løse problemet måtte man gå naturvidenskabeligt, (dyr)lægevidenskabeligt og eksperimentelt til værks og gå videre ad spor som helt andre forskere og tænkere allerede var slået ind på. Kvægpesten blev udryddet i Danmark, men først efter en del år, i 1782.

Sorø

7 Før jeg, ikke desto mindre, opfordrer til at vi lægger Holberg lidt til side - dvs når problemerne er af aktuel eller 'moderne' karakter ... - må jeg minde om at det var temmelig fremsynet at han engagerede sig i '*The Soroe School of Economics*' selv om det ikke var tilstrækkeligt ...

Det var fremsynet at han lod Universitetet være hvor det var og at han brugte sine kræfter og penge et andet sted, for de indholdsmæssige og organisatoriske rammer på Universitetet var overordentlig snærende ... - se *en passant* kritikken af den traditionelle universitetsformalisme i en komedie som *Erasmus Montanus*.

Det lykkedes i den første tid for Kongens folk at få tilknyttet nogle meget kapable professorer, fysikeren og filosofen Jens Kraft [1720-1765] der også skrev om etnologi, forfatteren og politologen Jens Jens Schelderup Sneedorff [1724-1764], pædagogen Johann Bernard Basedow [1724-1790], politologen Andreas Schytte [1726-1777], og flere andre ... men der er ikke så mange af akademiets adelige *dimittender*, dens 'bachelorer', man kan huske i dag. Den mest berømte var muligvis dén Enevold Brandt der blev indviklet i nettet omkring Christian 7' og Struensee - og som måtte lade livet sammen med sidstnævnte.

Den lærer der fik størst samfundsmæssig betydning var hverken Sneedorff, Kraft eller Basedow, men formentlig Ove Høegh-Guldberg [1731-1808] der blev *taget ud* for som Sneedorff at blive lærer for Christian 7's onkel - Arveprins Frederik - og som siden blev statsminister og hovedarkitekt for Enkedronning Juliane Marie's Regering frem til statskuppet i 1784.

Under alle omstændigheder brændte Akademiet i Sorø sammen; det fungerede mere eller mindre efter de oprindelige idéer fra 1747 til 1793, men kunderne, studenterne, forsvandt og økonomien var generelt temmelig dårlig - og til sidst brændte konstruktionen, endda i den mest bogstavelige forstand ... så da Akademiet blev genopført i 1820'erne var det ikke som en universitetsskole der skulle uddanne adelige 'bachelorer' - der skulle gøre karriere i den enevældige stat - men som et bredere sigtende kostgymnasium; dengang brugte man i øvrigt ikke udtrykket gymnasium på 'vores' måde, man talte om den *lærde* eller den *latinske skole*.

Fremskridtene, de ubetvivlelige og de *andre*

8 Op gennem 1700-, 1800- og 1900-tallet blev der gjort store fremskridt, også på Universitetet i København. Fx blev der etableret en ny dansk juristuddannelse som slog den gamle latinske funderede ud. Kirurgien blev videnskabeliggjort og bygget sammen med medicineruddannelsen. Senere blev der etableret både en Veterinær- og Landbohøjskole og en polyteknisk læreanstalt (det nuværende tekniske universitet) ... samtidig blev landbruget grundigt reformeret og omlagt ... industrien blev udviklet ... og hele den enevældige politiske konstruktion blev væltet omkuld og - efter en del tilbageslag (1866, Estrup, Påskekrisen i 1920) ... - erstattet med dét demokrati vi har i dag.

Det er ikke så relevant som det *har* været at påstå at samfundet er opdelt i to hovedklasser, kapitalistklassen og arbejderklassen ... og at der desuden er forskellige mellemlag og småborgere, men også et lag af udstødte osv.

For det første er økonomien blevet globaliseret. For det andet er industriarbejderklassen - dén del af dem der arbejder i Danmark - blevet meget mindre, mens der er blevet flere og flere funktionærer - både i industrien og i en lang række private og offentlige serviceerhverv. For det tredje er der opbygget store pensionsfonde som administrerer arbejdsmarkedspensionerne og forskellige kapitalpensioner. Selv om der er mange *meget* rige familier, så har pensionsfondene fået en økonomisk indflydelse og magt der ikke blev forudset i årene lige efter 2' Verdenskrig. Konsekvensen er at systemets fejl og mangler ikke længere kan tilskrives en lille kapitalistklasse, for vi er *alle sammen* - uanset betydelige sociale forskelle - blevet medejere af økonomien, samfundet og staten.

Hensigten med det foregående har ikke været at genfortælle Danmarkshistorien fra Holberg og til nu, kun at minde om *hvor langt* der er fra forholdene i 1700-tallet og at lægge op til at 'vi' beskriver nutidens problemer på en relevant måde og at vi derefter tackler dem på en både relevant *og ordentlig* måde. Helst sådan at 'vi' afleverer samfundet i en bedre stand end vi overtog det.

9 I de næste 'numre' af holberg.nu vil jeg forsøge at gå videre i diskussionen om **Klim og klima**

'Holberg' vil fortsat spille en rolle, ikke som vidensdatabase eller som orakel, måske heller ikke som litterær eller kulturel kánon ... men snarere som et fjernt forbillede af en slags. Han kan minde os om at 'vi' altid bør stille os selv nogle grundlæggende spørgsmål når 'vi' præsenteres for problembeskrivelser, problemdiskussioner og problemløsninger:

- Sér 'vi' det 'virkelige' liv ... eller noget andet, lader 'vi' os narre? Lader vi os 'forføre'? Lader vi os 'narre' af vores egne ønsker eller fordomme?
  - I sammenhæng med dét, bruger 'vi' vores begreber og vores sproglige teknikker på en *konstruktiv* måde?
  - Er dét 'vi' gør - eller dét 'vi' lægger op til at gøre - noget der peger fremad, noget der - *i det lange løb* - er 'os' til gavn?
  - Er dét en ny *fortælling* der er brug for?, dvs en ny måde at se på Verden på og at berette om den? Hvad indebærer dét?
-

Holberg

Niels Klims *underjordiske rejse* 1-3 på *Bonanza*:
http://www.dr.dk/bonanza/serie/drama/niels_klims.htm

Teatermuseet i København er på vej med en **Claus Rostrup**-udstilling

Maleri og akvarel

Peter Christensen Teilman skriver:

'Claus Rostrup står som en af de førende scenografer i de sidste 50 års danske teater. Det gælder ikke mindst via hans indsats på Aalborg Teater og i særdeleshed på Gladsaxe Teater i dets storhedstid under først Christoffer Bro og siden broren Kaspar Rostrups ledelse. Her voksede og florerede det totalteater, som flyttede rundt og op og ned på, hvad teater kan, og hvordan en teaterbygning og dets publikum skal bruges.

Denne scenografiske sans for farver og nye proportioner har Claus Rostrup i de senere år taget med sig, når han med stor kunstnerisk energi har kastet sig over akvarelmaleriet. Det er derfor med glæde, at Teatermuseet i Hofteatret nu har lejlighed til at udstille eksempler på dette hans nye kunstnerisk fantasifulde og farverige felt.

Som en cadeau til Claus Rostrups lange liv i scenografien benytter Teatermuseet i Hofteatret lejligheden til at udstille et lille anneks omkring en af de mange banebrydende iscenesættelser, han bidrog til, nemlig Gladsaxe Teaters totalteater-version fra 1973 af Ludvig Holbergs Niels Klims *underjordiske rejse* fra 1741, som nyudgives i dette forår. I en lille installation baseret på scenografisk materiale fra Gladsaxe Teater og forskellige udgivelser af Klim, heriblandt forskellige tegnede versioner, vises Klims betydning i sin egen tid og op gennem historien inden for litteratur og teater.'

Se nærmere info fra 10.02.2012 på:

<http://www.teatermuseet.dk/forside.asp?id=440>

Præsentation af Holberg, hans komedier *Mascarade* og *Den Stundesløse* og af herregården Tersløsegaard:

Liv Thomsen's *På sporet af dronningerne - 600 års Danmarkshistorie - Anna Sophie Reventlow* (4:6), 1' gang sendt 25.01.2012, kan (i det mindste foreløbig) findes på:

<http://www.dr.dk/nu/player/#/paa-sporet-af-dronningerne/28823> [streaming-version]

Officielle rapporter

FN

Brundtland-rapporten [1987] og andre ældre FN-dokumenter kan findes i samlingen:

Gathering a Body of Global Agreements:

<http://www.un-documents.net/>

[skriv fx *brundtland* i søgefeltet]

FN's klimakonferencer:

- COP 15: 2009: Copenhagen, Denmark:

http://unfccc.int/meetings/copenhagen_dec_2009/meeting/6295.php

- COP 16: 2010: Cancun, Mexico: http://unfccc.int/meetings/cancun_nov_2010/meeting/6266.php

- COP 17: 2011: Durban: http://unfccc.int/meetings/durban_nov_2011/meeting/6245.php - herunder om Kyoto-protokollen.

Danmark

Den tidligere regerings klimakommission (Katherine Richardson m.fl.) [2008-2010]:
Kommissionens rapport i sammenfattet form: *Grøn energi – vejen mod et dansk energisystem uden fossile brændsler* [pdf],
rapportens dokumentationsdel [pdf].

Energistyrelsen skrev i sin tid: *Klimakommissionen fremlagde den 28. september 2010 sin rapport, og rapportens anbefalinger er indgået i arbejdet med regeringens Energistrategi 2050.*

Naturstyrelsen's Klimatilpasningsportal udgør en del af platformen for den styrkede rådgivning, som indgår i regeringens klimatilpasningsindsats: <http://www.klimatilpasning.dk/da-dk/sider/forside.aspx> ['På grund af mange brugere på portalen kan man opleve, at siderne ikke vises, og at der er lang ventetid. Task Force for Klimatilpasning beklager']

* * *

Uofficielt

TV

Klimakrigen (1-3): Videnskabsserie fra BBC [2008] (*Climate Wars*) [Sendt i januar 2012 på DR2], se nærmere på:

- <http://www.bbc.co.uk/programmes/b00dhlgl>
- <http://www.bbc.co.uk/programmes/b00dm7d5>
- <http://www.bbc.co.uk/programmes/b00dqcmw>

BBC linker til forskelligt BBC-materiale, men også til: IPCC - The Intergovernmental Panel on Climate Change. *IPCC is the leading international body for the assessment of climate change.*

Inside Job (Charles Ferguson), <http://www.sonyclassics.com/insidejob/> [2010] om de senere års finanskrise;

filmen indledes med krisen på Island ... Filmen blev vist af DR2 *Dokumania* kort efter nytår 2012 under overskriften *Wall Street indefra*, se:

http://www.dr.dk/DR2/Dokumania/Programmer/2009-10-11/Wall_Street_indefra.htm,
se også Wikipedia (EN):

[http://en.wikipedia.org/wiki/Inside_Job_\(film\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Inside_Job_(film)).

Bemærk DR-link til en kommentar på *the guardian*.

Historisk perspektiv, Danmark

Thorkild Kjærgaard: *Den danske Revolution 1500-1800. En økohistorisk tolkning* [1991].

Kjærgaard har på det senere skrevet en opfølgende artikel i tidsskriftet *perma* 5/2011: *Energi og landskab gennem 15.000 år.*

Artiklen er introduceret således på: <http://levbaeredygtigt.dk/tidsskrift.html>:

Der findes tre hovedtyper af landskab, som alle har været bestemt af samfundets måde at skaffe energi på: naturens landskab, bondens landskab og industriens landskab, som nu har overskredet sidste udløbsdato. Afslutningsvis tegnes omridset af det nye back-to-the-future landskab, som den forestående energinedstigning åbner mulighed for, hvis ellers man kan tage sig sammen til en solidarisk, kollektivistisk løsning på tidens største problem.

Kjeld Hansen: <http://www.dettabeland.dk/>

Kjeld Hansen er blevet citeret for dette synspunkt: *Det er vigtigt at forstå, at naturen ikke længere findes i et land som Danmark. Alt er kultur, og alt er blevet endevendt. Det kan man græde over, og det ville jeg også gøre som ung, hvor jeg manglede overblikket, men man kan også se det som en fristillelse: vi kan gøre alt i dag og bliver i stigende grad mere og mere dristige. Vi kan få naturen, som vi vil have den,» siger han og kalder sig lige så usentimental som en landmand, se Pernille Stensgaard's præsentation i *weekendavisen, samfund*, 27.01.2012, s. 4.*

Kjeld Hansen har et internetsted - <http://www.baeredygtighed.dk/> - hvor Pernille Stensgaard's artikel kan ses.

Debatlitteratur

Nedennævnte to bøger rummer mange nyttige informationer og interessante synspunkter, men de er på hver deres måde ret besværlige at komme igennem. Den første fordi den i lange stræk er formuleret temmelig indforstået så at man fristes til at spørge, om man *har* skænket ganske almindelige nysgerrige læsere en tanke ... eller om man har givet op på forhånd?

Men har man på fornemmelsen at der er noget om snakken - at det står værre til med klimaet end Pia Kjærsgaard har villet indrømme, så kan det svare sig at springe ud i dem, måske især den første - selv om alene overskriften *modvækst* kan få ens nakkehår til at stritte. *Modvækst* er øjensynlig en oversættelse af den engelsk-amerikanske konstruktion *de-growth*. Det afgørende er selvfølgelig ikke *mærkaten*, men det nærende, fremadrettede og motiverende indhold under den. Flere af indlæggene er rimeligt nøgterne, redeligt analyserende og diskuterende, snarere dét end konstruktivt fremadrettede. Nogle af indlæggene hviler på en forestilling om at 'vi' skal bringe os i en bedre harmoni med naturen ... og én af forfatterne har åbenbart dén idé at Descartes har ledt 'os' på afveje, at denne rationalistiske franskmand - på det nærmeste - har forårsaget at menneskene har ladet forstanden tage magten over den direkte 'oplevelse' og den direkte rapport til naturen ... ..

John Holten-Andersen m.fl.: *Modvækst - Omstilling til fremtiden*. NOAH Modvækst og Hovedland, 2011.

<http://hovedland.dk/bog/Modvaekst.htm>

Klaus Illum: *Om-tanke*, Forlaget BIOS, 2009.

http://www.forlagetbios.dk/om_bogen/om-tanke_bog.asp

Hvad der står om finanskrisen virker rimeligt nok, men dét kan man læse mere om af økonomer på internettet m.v. Klaus Illum hævder - givetvis med rette - at 'vi' skal stoppe for brugen af fossile brændsler af enhver art, ikke kun dén der gemmer sig i canadisk skifersand og hurtigst muligt omstille os til at bruge andre former for energi. En stor del af bogen bliver brugt på et regneeksempel der hviler på noget datamateriale som Illum m.fl. har indsamlet og på brugen af en computermodel som man ikke kan gennemskue. Og så er der et par lektioner i 'historisk' 'kalorieteori' som man sagtens kan undvære, de bidrager ikke det mindste til at man får løftet sin forståelse af virkelighedens problemer og muligheder.

Alle kommentarer og spørgsmål til dette nummer af holberg.nu vil være velkomne

En kontaktmulighed kan findes øverst th. [i HTML-udgaven]

47's QR-kode
QR 'står for' *quick response*
